

Samuel Beckett

KONEC HRY

Fin de partie
(Suhrkamp Verlag, 1968)

Drama

**Z francouzského originálu přeložil Josef Kaušitz
Translation © Josef Kaušitz 1994
c/o DILIA Praha**

O S O B Y

Hamm

Clov

Nell

Nagg

Konec hry byl poprvé uveden francouzsky 1.dubna 1957 v Royal Court Theater v Londýně. Poté měla hra reprízu ve Studiu Champs-Élysées v Paříži 26.dubna 1957 (režie Roger Blin).

Interiér bez zařízení.

Pošmourné osvětlení.

Na zadní zdi vlevo i vpravo, vysoko od podlahy, malé okno se zataženou záclonkou.

V popředí jeviště vpravo je východ. Na stěně poblíž dveří visí obraz, zavěšený malbou ke zdi.

Vlevo v popředí stojí těsně u sebe dvě popelnice, přikryté starým prostěradlem.

Uprostřed, v kolečkovém křesle, přikrytý starým prostěradlem, sedí Hamm.

Vedle křesla nehnutě stojí Clov a hledí na něho.

Prkenným a klátivým krokem přejde pod levé okno a hledí na ně s hlavou zvrácenou dozadu.

Otočí hlavu a hledí na pravé okno. Přejde pod pravé okno a hledí na ně se zvrácenou hlavou.

Otočí hlavu a hledí na levé okno. Odejde ven, hned se vrátí se schůdky v rukou, postaví je pod

levé okno, vyleze na ně, odhrne záclonku. Sleze ze schůdků, udělá šest kroků k pravému oknu,

vrátí se pro schůdky, postaví je pod pravé okno, vyleze na ně, odhrne záclonku. Sleze ze

schůdků, udělá tři kroky k levému oknu, vrátí se pro schůdky, postaví je pod levé okno, vyleze

na ně, vyhlíží oknem. Zasměje se. Sleze ze schůdků, jde k popelnicím, vrátí se pro schůdky,

uchopí je, vzpomíná se, nechá schůdky být, jde k popelnicím, sundá prostěradlo, kterým jsou

přikryty, pečlivě je složí a přehodí si je přes ruku. Nadzvedne jedno víko, shýbne se a hledí do

popelnice. Zasměje se. Přiklopí víko. Stejná hra s druhou popelnicí. Jde k Hammovi, sundá

prostěradlo, kterým je přikryt, pečlivě je složí a přehodí si je přes ruku. Hamm vypadá, že spí.

Tvář má přikrytou zkrvaveným kapesníkem, na sobě má župan, na hlavě plstěnou čepičku, na

krku zavěšenou pišťalku, na kolenou pléd a nohy v tlustých ponožkách. Clov se na něj dívá.

Zasměje se. Zamíří ke dveřím, zůstane stát, zahledí se na scénu, potom se obrátí k hledišti.

Clov *(s upřeným pohledem, nevýrazným hlasem) ...Skončeno, je to skončeno, skončí to, možná to skončí. (Chvilka) Zrnko k zrněčku, jedno ke druhému a jednoho dne je jich najednou hodně, celá hromádka, nemožná hromada. (Chvilka) Už mě nelze dál trestat. (Chvilka) Jdu si do kuchyně, tři krát tři metry, čekat, až na mne zapíská. (Chvilka) Jsou to hezké dimenze, opřu se o stůl, koukat budu do zdi a čekat, až si na mne zapíská.*

(Na chvilku znehybní. Potom odejde, hned se však vrátí, jde pro schůdky a odnese je ven. Chvilka. Hamm se pohne. Zívne pod kapesníkem. Sundá si kapesník s obličejem. Má slepecké brýle)

Hamm *...Á... (zívá) ... a je řada na mně. (Chvilka) Abych hrál. (V napřažených rukou drží před sebou rozložený kapesník) Plátěný cár! (Sundá brýle, otře si oči, obličej, očistí brýle, nasadí si je, vybraně složí kapesník a delikátně si ho zasune do horní kapsy županu. Odkáže si, sepne konečky prstů) Může mít někdo muka... (zívá) ... větší... než ta má? Zajisté. Jindá. Ale dneska? (Chvilka) Můj otec? (Chvilka) Matka? (Chvilka) Můj... pes? (Chvilka) Budiž, ať trpí takové bytosti, jak jen trpět mohou. Ale copak to znamená, že naše utrpení jsou stejná? Bezpochyby. (Chvilka) Kdepak, všechno je a-... (zívá) ...bsolutní. (Hrdě) Čím je člověk větší, tím je úplnější. (Chvilka. Ponuře) A tím prázdnější. (Zavětrí kolem) Clov! (Chvilka) Nene, jsem sám. (Chvilka) Jaké sny! Tyhle lesy! (Chvilka) Dost už s tím, je na čase, aby to skončilo, v brlohu rovněž. A přesto váhám, váhám... s tím skončit. Ano, to je právě ono, je na čase, aby to skončilo a přesto ještě váhám... (zívá) ...skončit. (Zívá) No, no, copak je to se mnou, raději bych se měl uložit ke spání.*

(Zahvízdne. Clov okamžitě vejde. Postaví se vedle křesla)

Zamořuješ vzduch! (Chvilka) Připrav mě, půjdu spát.

Clov Právě jsem tě vzbudil.

Hamm A má být?

Clov Nemůžu tě budít a ukládat ke spaní každých pět minut, mám co dělat.

(Chvilka)

Hamm Viděls někdy moje oči?

Clov Ne.

Hamm Nikdy se ti nezachtělo sundat mi brýle, když jsem spal, a podívat se mi na oči?

Clov Že bych nadzvednul víčka? *(Chvilka)* Ne.

Hamm Jednoho dne ti je ukážu. *(Chvilka)* Budou asi docela vybledlé. *(Chvilka)* Kolik je hodin?

Clov Jako obvykle.

Hamm Díval ses?

Clov Jo.

Hamm No a?

Clov Nula.

Hamm Mělo by zapršet.

Clov Pršet nebude.

(Chvilka)

Hamm Co jinak? Jde to?

Clov Nestěžuju si.

Hamm Cítíš se normálně?

Clov *(podrážděně)* Říkám ti, že si nestěžuju.

Hamm Já se cítím nějak divně. *(Chvilka)* Clov!

Clov Ano.

Hamm Nemáš toho už dost?

Clov Ale mám! *(Chvilka)* Čeho?

Hamm No tady... tohoto... všeho.

Clov Odjakživa. *(Chvilka)* Ty ne?

Hamm *(ponuře)* Takže není důvod, aby se to změnilo.

Clov Může to skončit. *(Chvilka)* Celý život tytéž otázky, tytéž odpovědi.

Hamm Připrav mě ke spaní.

(Clov se nepohne)

Dones prostěradlo.

(Clov se nehýbe)

Clov!

Clov Ano.

Hamm Nedám ti už nic k jídlu.

Clov Takže zajdem.

Hamm Dám ti jen tolik, abys nezašel. Budeš mít pořád hlad.

Clov No tak nezajdem. *(Chvilka)* Jdu pro prostěradlo. *(Jde ke dveřím)*

Hamm Nestojí to za to.

(Clov zůstane stát)

Dám ti jeden suchar na den. *(Chvilka)* Jeden a půl sucharu. *(Chvilka)* Proč tady se mnou zůstáváš?

Clov Proč si mne tady držíš?

Hamm Není nikdo jiný.

Clov Není jiného místa.

(Chvilka)

Hamm Přesto mě opouštíš.

Clov Pokouším se.

Hamm Kdysi jsi mě měl rád.

Clov Kdysi!

Hamm Hodně jsem tě trápil. *(Chvilka)* Vid'?

Clov V tom to není.
Hamm *(přepjatě)* Netrápil jsem tě příliš?
Clov Ale jo.
Hamm *(s úlevou)* Ach! Tak přece! *(Chvilka. Chladně)* Odpusť. *(Chvilka. Hlasitěji)* Říkám odpusť.
Clov Slyším. *(Chvilka)* Krvácels?
Hamm Míň. *(Chvilka)* Není už čas na mé užívání?
Clov Není.
(Chvilka)
Hamm Jaks na tom s očima?
Clov Zloběj.
Hamm Jaks na tom s nohama?
Clov Zloběj.
Hamm Ale hýbat se můžeš.
Clov Můžu.
Hamm *(prchlivě)* Tak se hni!
(Clov jde k zadní stěně a opře se o ni čelem i rukama)
Kde seš?
Clov Tady.
Hamm Pojď zpátky!
(Clov se vrátí na své místo vedle křesla)
Kde seš?
Clov Tady.
Hamm Proč mě nezabiješ?
Clov Nevím, jak se otvírá příborník.
(Chvilka)
Hamm Dojdi mi pro dvě kola od bicyklu.

Clov Bicyklová kola už nejsou.

Hamm Cos udělal se svým bicyklem?

Clov Já nikdy bicykl neměl.

Hamm To je vyloučeno.

Clov Když ještě bylo bicyklů dost, brečel jsem, abych nějaký mohl mít. Plazil jsem se ti u nohou a tys mě poslal do háje. Teď už žádné nejsou.

Hamm A co tvé pochůzky? Když jsi obcházel mé chudé, tos běhal po svých?

Clov Občas na koni.

(Víko jedné popelnice se nadzvedne a její obruby se zevnitř zachytí ruce Nagga. Pak se objeví jeho hlava v nočním čepci. Nagg má velmi bílý obličej. Zívne a naslouchá)

Jdu pryč. Mám co dělat.

Hamm V té tvé kuchyni?

Clov Jo.

Hamm Pryč odsud, znamená smrt. *(Chvilka)* Dobrá, tak si jdi.

(Clov odejde. Chvilka)

Jde to kupředu.

Nagg Chci svou kaši!

Hamm Zpropadený zploditeli!

Nagg Mou kaši!

Hamm Ach, už to nejsou ti staří, co bývali. Jen baštit a baštit. Na nic jiného nemyslí.
(Zapíská. Clov vejde a postaví se vedle křesla)

A hledme! Já myslel, žes mě chtěl opustit.

Clov Oh, to ještě ne, ještě ne.

Nagg Chci kaši!

Hamm Dej mu tu kaši.

Clov Kaše už není.

Hamm *(Naggovi)* Kaše už není. Nikdy už nedostaneš kaši.

Nagg Chci svou kaši!

Hamm Dej mu suchar.

(Clov odejde)

Zpropadený smilníku. Co dělají tvé pahýly?

Nagg Nestarej se o mé pahýly.

(Vejde Clov se sucharem v ruce)

Clov Jsem tady s tím sucharem.

(Strčí Naggovi suchar do ruky, ten ho vezme, ohmatá, očichá)

Nagg *(fňukavě)* Co to je?

Clov Pravý, nefalšovaný suchar.

Nagg *(stejně)* Je tvrdý! To nemůžu!

Hamm Zaklapni ho.

(Clov zatlačí Nagga do popelnice, přiklopí víko)

Clov *(vrací se na své místo vedle křesla)* Kdyby stáří vědělo!

Hamm Sedni si nahoru na něj.

Clov Já nemůžu sedět.

Hamm Vlastně máš pravdu. Já zas nemůžu stát.

Clov Už je to tak.

Hamm Každý svou specialitu. *(Chvilka)* Nikdo netelefonoval? *(Chvilka)* Ani se nesměješ?

Clov *(po uvážení)* Nesejde mi na tom.

Hamm *(po uvážení)* Mně taky ne. *(Chvilka)* Clov.

Clov Copak.

Hamm Příroda na nás zapomněla.

Clov Žádná příroda už není.

Hamm Žádná příroda! To přeháníš.

Clov Venku kolem dokola.

Hamm Ale vždyť dýcháme, měníme se! Přicházíme o vlasy, o zuby! O naši svěžest! O ideály!

Clov Takže nezapomněla na nás.

Hamm Ale tvrdíš, že už žádná není.

Clov (*smutně*) Nikdo na světě nikdy neuvažoval tak zvráceně jako my.

Hamm Člověk dělá, co může.

Clov To nedělá dobře.

(*Chvilka*)

Hamm Seš sám ze sebe moudrý aspoň trošku, co?

Clov To víš, náramně.

(*Chvilka*)

Hamm Nějak nám to neubíhá. (*Chvilka*) Není ještě čas na mé užívání?

Clov Ne. (*Chvilka*) Jdu pryč, mám co dělat.

Hamm V té tvé kuchyni?

Clov Jo.

Hamm Rád bych věděl co.

Clov Koukat do zdi.

Hamm Do zdi! A copak tam vidíš, holenku? Nahotinky?

Clov Vidím své světlo, jak zkomírá.

Hamm Tvé světlo, jak...! Co všechno člověk musí vyslechnout! Vždyť to tvé světlo dozkomírá docela dobře taky tady. Trochu se na mne podívej a povíš mi, jak je to s tím tvým světlem.

(*Chvilka*)

Clov Nemáš právo se mnou takhle mluvit.

Hamm (*chladně*) Tak promiň. (*Chvilka. Hlasitěji*) Říkám promiň.

Clov Slyším tě.

(Chvilka. Víko Naggovy popelnice se zvedne a objeví se ruce, zavěšené na obrubě. Pak se vynoří Naggova hlava. Naslouchá se sucharem v ruce)

Hamm Co tvoje semínka? Vzešla?

Clov Kdepak.

Hamm Prohrábls trochu zem, abys viděl, jestli vzklíčila?

Clov Nevzklíčila.

Hamm Možná je ještě příliš brzo.

Clov Kdyby měla vzklíčit, už by vzklíčila. Nevzklíčí nikdy.

(Chvilka)

Hamm Už to není taková legrace jako před chvílí. *(Chvilka)* Ale tak je to vždycky na sklonku dne, vid', Clov?

Clov Vždycky.

Hamm Je to konec dne jako každý jiný, vid', Clov?

Clov Dalo by se říct.

(Chvilka)

Hamm *(úzkostně)* Ale co se to děje, co se to vlastně děje?

Clov Cosi sleduje dál svůj běh.

(Chvilka)

Hamm Dobrá, odejdi.

(Zvrátí hlavu na opěradlo křesla, zůstane bez hnutí. Clov se ani nehne. Hluboce vzdychne. Hamm se opět vztyčí)

Mám dojem, že jsem ti řekl, abys odešel.

Clov Snažím se. *(Jde ke dveřím, zastaví se)* Už od svého narození. *(Odejde)*

Hamm Spěje to kupředu.

(Zvrátí hlavu na opěradlo křesla, zůstane bez hnutí. Nagg zaklepe na víko druhé popelnice. Chvilka. Zaklepe znovu, silněji. Víko se nadzvedne, na obrubu se zavěsí zevnitř Nelliny ruce, potom se vynoří její hlava v krajovém čepci. Tvář má velice bílou)

Nell Copak je, broučku? *(Chvilka)* Chceš si zaskotačit?

Nagg Spinkalas?

Nell Kdepak!

Nagg Pusinku.

Nell Vždyť to nejde.

Nagg Tak to zkusme.

(Ztěžka natahují k sobě hlavy, nedokáží se však navzájem dotknout, znovu se oddálí, jak byli)

Nell K čemu tahle komedie každý den?

(Chvilka)

Nagg Vypad mi zub.

Nell Kdypak?

Nagg Včera jsem ho ještě měl.

Nell *(tklivě)* Ach, včera!

(S námahou se k sobě otočí)

Nagg Vidíš mě?

Nell Špatně. A ty?

Nagg Co?

Nell Vidíš mě?

Nagg Špatně.

Nell Tím líp, tím líp.

Nagg Tohle neříkej. *(Chvilka)* Zeslábl nám zrak.

Nell Ano.

(Chvilka. Odvrátí se od sebe)

Nagg Slyšíš mě?

Nell Ano. A ty?

Nagg Ano. *(Chvilka)* Sluch nám nezeslábl.

Nell Náš co?

Nagg Náš sluch.

Nell Ne. *(Chvilka)* Máš ještě něco jiného, co bys mi chtěl říct?

Nagg Vzpomínáš si...

Nell Ne.

Nagg Na motocyklovou havárii, v níž jsme přišli o naše haxny.
(Smějí se)

Nell V Ardenách se to stalo.
(Smějí se slaběji)

Nagg Jak jsme vyjžděli ze Sedanu.
(Smějí se ještě slaběji. Chvilka)

Není ti chladno?

Nell Je, hrozně chladno. A tobě?

Nagg Mrznu. *(Chvilka)* Nechceš zalézt zpátky?

Nell Chci.

Nagg Tak si zalez.
(Nell se nepohne)

Proč si nezalezeš?

Nell Nevím.
(Chvilka)

Nagg Vyměnili ti piliny?

Nell To nejsou piliny. *(Chvilka. Mrzutě)* Nemůžeš být přesnější, Nagg?

Nagg Tak tedy písek. Sejde na tom?

Nell To víš, že sejde.

Nagg Dříve to byly piliny.

Nell No jo, dříve.

Nagg A teď je to písek. *(Chvilka)* Z pláže. *(Chvilka. Hlasitěji)* Teď je to písek, pro který chodí na pláž.

Nell No jo.

Nagg Vyměnil ti ho?

Nell Ne.

Nagg Mně taky ne. *(Chvilka)* Musíme nadávat. *(Chvilka. Ukazuje jí suchar)* Chceš kousek?

Nell Ne. *(Chvilka)* Čeho?

Nagg Sucharu. Půlku jsem ti nechal. *(Podívá se na suchar. Hrdě)* Tři čtvrtiny. Pro tebe. Tumáš. *(Nabízí jí suchar)* Nechceš? *(Chvilka)* To ti nejede?

Hamm *(znehuceně)* Buďte přece zticha, buďte zticha, nemůžu kvůli vám usnout. *(Chvilka)* Mluvte tišeji. *(Chvilka)* Možná bych ve spaní prožíval milování. Chodil bych po lesích. Viděl bych... nebe, zemi. Utíkal bych. Pronásledovali by mě. Já bych prchal. *(Chvilka)* Příroda! *(Chvilka)* Kapku vody mám v hlavě. *(Chvilka)* Srdce, srdce v mé hlavě.

(Chvilka)

Nagg *(potichu)* Slyšelas? Srdce v jeho hlavě. *(Obezřele zakvoká)*

Nell Takovým věcem se nemáš smát, Nagg. Proč se tomu pořád směješ?

Nagg Ne tak nahlas!

Nell *(aniž by ztlasila hlas)* Nic není legračnější než neštěstí, to připouštím. Jenomže -

Nagg *(rozhořčeně)* No ne!

Nell Ba jo, ba jo, je to ta nejkomičtější věc na světě. A my se smějem a smějem z celého srdce v počáteční době. Je to však pořád tatáž věc. Ano, je to jako dobrá anekdota, kterou nám příliš často vypravují, připadá nám pořád dobrá, ale už se jí nesmějem. *(Chvilka)* Máš ještě něco na srdci?

Nagg Ne.

Nell Uvaž to dobře. *(Chvilka)* Takže tě nechám tady.

Nagg Ten suchar nechceš? *(Chvilka)* Schovám ti ho. *(Chvilka)* Myslel jsem, že mě tu necháš.

Nell Nechám.

Nagg Mohla bys mě napřed podrbat?

Nell Ne. *(Chvilka)* Kde?

Nagg Na zádech.

Nell Ne. *(Chvilka)* Podrb se o obrubu.

Nagg Je to níž. Na kříži.

Nell Jakém kříži?

Nagg Na kříži. *(Chvilka)* Nemůžeš? *(Chvilka)* Včeras mě tam podrbala.

Nell *(tklivě)* Ach včera!

Nagg Nemůžeš? *(Chvilka)* Nechceš, abych já podrbal tebe? *(Chvilka)* Už zase pláčeš?

Nell Pokoušela jsem se.

(Chvilka)

Hamm *(tiše)* Je to možná nepatrná žilka.

(Chvilka)

Nagg Co říkal?

Nell Je to možná nepatrná žilka.

Nagg Co to má znamenat? *(Chvilka)* To neznamená nic. *(Chvilka)* Povím ti anekdotu o krejčím.

Nell Nač?

Nagg Abych tě rozveselil.

Nell Vždyť není nijak legrační.

Nagg Ale pokaždé tě rozesmála. *(Chvilka)* Poprvé jsem myslel, že se smíchy pomineš.

Nell Bylo to na jezeře di Como. *(Chvilka)* Za dubnového odpoledne. Dokážeš tomu ještě uvěřit?

Nagg Čemu?

Nell Že jsme se projížděli na jezeře di Como. Za dubnového odpoledne.

Nagg Den předtím jsme se zasnoubili.

Nell Zasnoubili!

Nagg Tolik ses smála, až jsme se převrhli. Mohli jsme se utopit.

Nell To proto, že jsem se cítila šťastná.

Nagg Kdepak, kdepak, smála ses mé anekdotě. Vždyť se jí směješ ještě pořád. Pokaždé.

Nell Bylo tam hluboko, tak hluboko! Vidět bylo až na dno. Tak bílé, tak čisté.

Nagg Poslechni si ji ještě jednou. *(Vypravěčským tónem)* Jistý Angličan - *(zatváří se jako Angličan, pak pokračuje s normálním výrazem)* - potřeboval naléhavě k Novému roku proužkované kalhoty. Zašel ke svému krejčímu a ten mu vzal míru. *(Hlasem krejčího)* "To bychom měli, přijďte si za čtyři dny, budou hotové." Dobrá. Čtyři dny později. *(Hlasem krejčího)* "Sorry, přijďte za týden, nepoved se mi zadek." Dobrá, nevadí, zadek, to není jen tak. O týden později. *(Hlasem krejčího)* "Je mi líto, přijďte za deset dní, zpackal jsem rozkrok." Dobrá, v pořádku, rozkrok je choulostivá věc. O deset dní později. *(Hlasem krejčího)* "Je mi z toho nanic, přijďte za čtrnáct dní, zkazil jsem poklopec." Dobrá, přísně vzato, správný poklopec, ten musí sedět. *(Chvilka. Normálním hlasem)* Vypravuju to mizerně. *(Chvilka. Zasmušile)* Vypravuju tu anekdotu čím dál hůř. *(Chvilka. Vypravěčským tónem)* Zkrátka a dobře, stehovačka i jehlička, Květná neděle za dveřmi a on se babrá s knoflíkovými dírkami. *(Zatváří se a hlas nasadí jako klient)* "Goddam Sir, to už přestává všechno! Za šest dní, slyšíte, za šest dní Pánbůh stvořil svět. Ano, pane, namouduši celý svět! A vy nejste schopni ušít mi za tři měsíce jedny kalhoty!" *(Hlasem krejčího, pohoršeně)* "Ale mylorde, ale mylorde! Pohlédněte - *(s opovrhlivým gestem, znechuceně)* - na ten svět... *(Chvilka)* ... a podívejte se - *(se zálibným gestem, hrdě)* - na mé kalhoty!"

(Chvilka. Upře svůj těžký pohled na Nell, která zůstala nepřístupná, propukne v nucený chechot, zarazí se, přikloní hlavu k Nell a znovu se rozchechtá)

Hamm Tak dost!

(Nagg sebou škubne a rázem ztichne)

Nell Bylo vidět až na dno.

Hamm *(znaveně)* Vy nedáte pokoj? Copak s tím nikdy nepřestanete? *(Náhle zuřivě)* Nikdy tomu nebude konec!

(Nagg se ponoří do popelnice, přiklopí na sebe víko. Nell se nepohne)

O čem mohou mluvit, o čem se dá ještě mluvit? *(Zběsile)* Království za popelářský vůz!

(Pískne. Vejde Clov)

Odklid' odsud to svinstvo! Vyhod' je do moře!

(Clov jde k popelnicím, zůstane u nich stát)

Nell Tak bílé.

Hamm Cože? Co to povídá?

(Clov se nakloní k Nell a nahmatává jí zápěstí)

Nell *(tiše ke Clovovi)* Zběhni. Zmiz.

(Clov pustí z ruky její zápěstí, zatlačí ji zpět do popelnice, přiklopí víko, napřímí se)

Clov *(zatímco se vrací na své místo ke křeslu)* Už jí moc neběhá. Zmiz, mi řekla.

Hamm Co? Hmyz? Na to náš pudr báječně zabírá. Co drmolila?

Clov Prý mám zmizet.

Hamm Do čeho se to míchám? To je všechno?

Clov Není.

Hamm Copak ještě?

Clov Tomu jsem už nerozuměl.

Hamm Přiklopils jí?

Clov Jo.

Hamm Oba jsou přiklopeni?

Clov Jo.

Hamm Zanýtujeme víka.

(Clov zamíří ke dveřím)

To nespěchá.

(Clov se zastaví)

Už se tolik nezlobím, chce se mi čurat.

Clov Přinesu cévkovač. *(Zamíří ke dveřím)*

Hamm To nespěchá.

(Clov se zastaví)

Dej mi kapky na utišení.

Clov Ještě je brzo. *(Chvilka)* Příliš brzo po tvém prášku na posílení. Nezabraly by.

Hamm Ráno člověka povzbuzují, večer otupují. Ačli to není obráceně. *(Chvilka)* Ten starý doktor je ovšem už po smrti?

Clov Nebyl starý.

Hamm Ale umřel?

Clov Přirozeně. *(Chvilka)* To se mě ptáš ty?

(Chvilka)

Hamm Objed' se mnou jedno kolečko.

(Clov se postaví za křeslo a začne je postrkovat)

Ne moc rychle!

(Clov popojíždí s křeslem)

Objed' se mnou kolem světa!

(Clov strká křeslo dál)

Těsně u zdi. Pak mě zavez zpátky doprostřed.

(Clov strká křeslo dál)

Stál jsem přesně uprostřed, že ano?

Clov Jo.

Hamm Potřebovali bychom opravdové pojízdné křeslo. S velkými koly. S koly od bicyklu. *(Chvilka)* Jedeš těsně u zdi?

Clov Jo.

Hamm *(šmátrá po zdi)* To není pravda! Proč mi lžeš?

Clov *(zajíždí až ke zdi)* No, tady ji máš, tady!

Hamm Stop!

(Clov zarazí křeslo u zadní zdi. Hamm na ni položí ruku)

(Chvilka) Stará zed'! *(Chvilka)* Za ní je... jiné peklo. *(Chvilka. Prudce)* Ještě blíž! Blíž! Úplně až k ní!

Clov Dej pryč ruku.

(Hamm ruku odtáhne. Clov přirazí křeslo až na zed')

Takhle.

(Hamm se nakloní ke zdi a přiloží na ni ucho)

Hamm Slyšíš? *(Ťuká kloubem prstu na zed'. Chvilka)* Slyšíš? Duté cihly. *(Ještě ťuká)* Tohle všechno je duté. *(Chvilka. Napřímí se. Zprudka)* Dost! Jedem zpátky.

Clov Neobjeli jsme kolo.

Hamm Zavez mě na místo.

(Clov zaveze křeslo na původní místo)

Je tady mé místo?

Clov Ano, tvé místo je tady.

Hamm Jsem přesně vprostředku?

Clov Přeměřím to.

Hamm Přibližně! Přibližně!

Clov Tady.

Hamm Jsem přibližně uprostřed?

Clov Zdá se mi, že jo.

Hamm Zdá se ti! Postav mě přesně doprostředka!

Clov Skočím pro pásmo.

Hamm Od oka! Od oka!

(Clov neznatelně pohne křeslem)

Přesně doprostředka!

Clov Tady.

(Chvilka)

Hamm Mám pocit, že jsem trochu moc vlevo.

(Clov neznatelně pohne křeslem. Chvilka)

Teď mám zase pocit, že jsem trochu moc vpravo.

(Stejná hra)

Teď si připadám moc vepředu.

(Stejná hra)

Teď zase trochu moc vzadu.

(Stejná hra)

Nestůj tam za křeslem, naháníš mi strach.

(Clov si stoupne na své místo vedle křesla)

Clov Kdybych ho mohl zabít, zemřel bych spokojen.

(Chvilka)

Hamm Jak je venku?

Clov Jako obvykle.

Hamm Podívej se, jak je na zemi kolem.

Clov Už jsem se díval.

Hamm Dalekohledem?

Clov Není třeba dalekohled.

Hamm Podívej se na ni dalekohledem.

Clov Přinesu dalekohled. *(Odejde)*

Hamm Dalekohled není třeba!

(Clov vejde s dalekohledem v ruce)

Clov Jsem zpátky s dalekohledem. *(Dojde k pravému oknu, vzhledne k němu)*
Potřebuju schůdky.

Hamm Na co? Scvrkl ses?

(Clov odejde s dalekohledem v ruce)

Nemám to rád, nemám to rád.

(Vejde Clov se schůdky, avšak bez dalekohledu)

Clov Jsem tady se schůdkama. *(Postaví schůdky pod pravé okno, vyleze na ně, dojde mu, že nemá dalekohled, sleze dolů)* Potřebuju dalekohled. *(Jde ke dveřím)*

Hamm *(nazlobeně)* Vždyť máš dalekohled!

Clov *(se zastaví, stejně nazlobeně)* Kdepak! Nemám dalekohled! *(Odejde)*

Hamm To je k pláči.

(Vejde Clov s dalekohledem v ruce. Přistoupí ke schůdkům)

Clov Však ono to bude zase veselejší. *(Vyleze na schůdky, zaměří dalekohled ven)* Rozhlédněmež se... *(Švenkuje dalekohledem sem a tam)* Ani zbla... *(pátrá dál)*... ani zbla... *(pátrá dál)*... a ničehož. *(Sundá dalekohled z očí a obrátí se k Hammovi)* Tak co? Upokojen?

Hamm Nic se ani nehne. Všechno je...

Clov Nico- ...

Hamm *(prudce)* Nemluvím na tebe! *(Normálním hlasem)* Všechno je... všechno je... všechno je co? *(Prudce)* Co je všechno?

Clov Co je všechno? Jedním slovem? To chceš vědět? Vteřinku. *(Zamíří dalekohled ven, dívá se, spustí ho z očí, obrátí se k Hammovi)* Zmíravost. *(Chvilka)* Tak co? Spokojen?

Hamm Podívej se na moře.

Clov To je to samé.

Hamm Podívej se na oceán!

(Clov sleze ze schůdků, udělá pár kroků k levému oknu, vrátí se pro schůdky, postaví je k levému oknu, vyleze na ně, zamíří dalekohled ven, dlouho se dívá. Náhle sebou trhne, spustí dalekohled, prohlíží si jej, znovu ho zamíří)

Clov Něco takového jsem dosud neviděl.

Hamm *(znepokojen)* Copak? Plachta? Ploutev? Dým?

Clov *(hledí dál)* Stožár majáku leží v kanálu.

Hamm *(s úlevou)* Pah! Ten už tam byl.

Clov *(stejně)* Kus ho však zůstal.

Hamm Fundament.

Clov *(stejně)* No právě.

Hamm A co má být?

Clov *(stejně)* Právě že nic.

Hamm Žádní rackové?

Clov *(stejně)* Rackové!

Hamm A co obzor? Nic na obzoru?

Clov *(svěsí dalekohled, obrátí se k Hammovi, zlostně)* Co bys chtěl, aby na tom obzoru bylo?

(Chvilka)

Hamm Co vlny, jaké jsou vlny?

Clov Vlny? *(Zamíří dalekohled)* Z olova.

Hamm A slunce?

Clov *(hledí dál)* Samá nicota.

Hamm Mělo by přece zrovna zapadat. Hledej pořádně.

Clov *(když chvíli hledal)* Kašlu ti na to.

Hamm Copak už je noc?

Clov *(hledí dál)* Ne.

Hamm Tak co tedy?

Clov *(stejně)* Je šero. *(Svěsí ruce s dalekohledem, obrátí se k Hammovi, hlasitěji)* Šero!
(Chvilka. Ještě hlasitěji)
Š E R O!

(Sleze ze schůdků, přistoupí zezadu k Hammovi a mluví mu do ucha)

Hamm *(cukne sebou)* Šero! Říkáš šero?

Clov Šerá tma. V celém vesmíru.

Hamm Přeháníš. *(Chvilka)* Nestůj tady, naháníš mi strach.

(Clov si stoupne na své místo vedle křesla)

Clov K čemu tahle komedie každý den?

Hamm Rutina. Člověk nikdy neví. *(Chvilka)* Dnes v noci jsem se díval do své hrudi. Bylo v ní veliké bebé.

Clov Tys viděl své srdce.

Hamm Ne, bylo to živé. *(Chvilka. Úzkostně)* Clov!

Clov Ano.

Hamm Co se to děje?

Clov Cosi sleduje dál svůj běh.

(Chvilka)

Hamm Clov!

Clov *(podrážděně)* No tak co je?

Hamm Zdalipak my právě teď něco... něco... neznamenáme?

Clov Něco znamenat? My a něco znamenat! *(Zasměje se)* Ach, ty jsi dobrý!

Hamm Kladu si otázku! *(Chvilka)* Jestli by nějaké inteligentní jsoucno, dorazivší na naší zem, tím, že by nás déle pozorovalo, nebylo v pokušení vytvářet si o nás určité domněnky? *(Hlasem onoho jsoucna)* Ó ano, už chápu, co to je, ano, rozumím, co činí!

(Clov sebou trhne, upustí dalekohled a začne se oběma rukama škrábat na podbřišku)

(normálním hlasem) A vůbec, aniž bychom šli tak daleko... my sami... *(pohnutě)*... my sami... chvílema... *(Prudce)* Když člověk uváží, že to všechno nebylo snad jen tak pro nic za nic!

Clov *(sklíčeně, škrábe se)* Mám blechu!

Hamm Blechu! Copak jsou ještě blechy?

Clov *(stále se škrábe)* Na mně jedna je. Není-li to ovšem filcka.

Hamm *(velice zneklidněn)* Ale z ní by vývojem mohl znovu vzejít lidský rod! Polap ji, pro smilování boží!

Clov Jdu si pro pudr. *(Odejde)*

Hamm Blecha! To je děsné! Co je to za den!

(Vejde Clov se sypací dózou)

Clov Jsem zpátky s pudrem na hmyz.

Hamm Nandej jí to rovnou do držky!

Clov *(vytáhne košili z kalhot, ty odshora rozepne, odtáhne je od břicha a do otvoru nasype pudr. V předklonu se kouká, chvilku čeká, zavrtí se, zuřivě nasype pudr podruhé, znovu se předkloní, pozoruje, čeká)* Dobytek jeden!

Hamm Dostals ji?

Clov Vypadá to. *(Upustí dózu, upraví si oděv)* Ledaže by už byla spářená.

Hamm Spářená! Chceš říct spařená. Ledaže by už byla spařená.

Clov Ach tak! Říká se spařená? A neříká se spařená?

Hamm Má poklona! Kdyby byla spařená, to bychom byli namydlení.

(Chvilka)

Clov A co to čurání?

Hamm Zrovna se odbývá.

Clov No, to je dobře, to je dobře.

(Chvilka)

Hamm *(s elánem)* Což takhle vyrazit si oba někam na jih! Po moři! Zhotovíš nám prám. Proudý nás odnesou, daleko, k jiným... savcům!

Clov Nepřivolávej neštěstí.

Hamm Sám odpluju, sám! Připrav mi bezodkladně ten prám. Zítra už budu daleko.

Clov *(se žene ke dveřím)* Jdu na to.

Hamm Počkej!

(Clov se zastaví)

Myslíš, že tam budou žraloci?

Clov Žraloci? To nevím. Jestli nějakí ještě jsou, tak tam nějakí budou. *(Pokračuje ke dveřím)*

Hamm Počkej!

(Clov se zastaví)

Není ještě čas na mé utišující kapky?

Clov *(prudce)* Ne! *(Jde ke dveřím)*

Hamm Počkej!

(Clov se zastaví)

Jak to máš s očima?

Clov Zloběj.

Hamm Ale vidíš.

Clov Sdostatek.

Hamm Jak to máš s nohama?

Clov Zloběj.

Hamm Ale chodíš.

Clov Pocházím sem tam.

Hamm V mém domě. (*Chvilka. Prorockým hlasem, zaníceně*) Jednoho dne budeš slepý. Jako já. Budeš dřepět někde, drobeček navždy ztracený v prázdnou, ve tmě. Jako já. (*Chvilka*) Jednoho dne si řekneš, Jsem unavený, jdu si sednout, a půjdeš si sednout. Pak si řekneš, Mám hlad, vstanu a půjdu se najíst. Avšak nevstaneš. Řekneš si, Neměl jsem si sedat, ale když už jsem si sedl, ještě chvilku posedím, pak vstanu a půjdu se najíst. Ale nevstaneš a nepůjdeš se najíst. (*Chvilka*) Budeš chvíli zírat na zeď, pak si řekneš, Zavřu oči, možná na chvilku usnu, potom to půjde líp. A zavřeš je. Až je otevřeš, žádná zeď už nebude. (*Chvilka*) Nekonečno prázdná bude kolem tebe, mrtví všech věků zmrtvýchvstali by je nazaplnili a ty v ní budeš jako oblázek v širé stepi. (*Chvilka*) Ano, jednoho dne poznáš, co to je, budeš jako já, jenomže ty nebudeš mít nikoho, protože tys neměl soucit s nikým a už nebude nikoho, s kým bys mohl mít soucit.

(*Chvilka*)

Clov To řečeno nebylo. (*Chvilka*) A potom, na něco zapomínáš.

Hamm Tak?

Clov Já se nemohu posadit.

Hamm (*netrpělivě*) No tak si lehneš, jako kdyby na tom něco bylo. Nebo se zastavíš a prostě zůstaneš stát, jako teď. Jednoho dne si řekneš, Jsem unavený, nechám toho. Co na tom v jaké pozici!

(*Chvilka*)

Clov Vy tedy všichni chcete, abych od vás odešel?

Hamm Ovšem.

Clov Tak od vás odejdu.

Hamm Nemůžeš od nás odejít.

Clov Tak od vás neodejdu.

(*Chvilka*)

Hamm Nezbyvá ti, než nás oddělat. *(Chvilka)* Řeknu ti, jak se otvírá příborník, když odpřísáhneš, že mě odděláš.

Clov Nemohl bych tě oddělat.

Hamm Tak tedy mě neodděláš.

(Chvilka)

Clov Jdu pryč, mám práci.

Hamm Vzpomeneš si ještě, jak jsi sem přišel poprvé?

Clov Ne. Moc mrňavý, řekls mi.

Hamm Pamatuješ na svého otce?

Clov *(omrzele)* Stejná odpověď. *(Chvilka)* Tyhle otázky jsi mi položil už miliónkrát.

Hamm Mám rád staré otázky. *(Nadšeně)* Ach, staré otázky, staré odpovědi. Nic jiného není. *(Chvilka)* To já jsem ti dělal otce.

Clov Ano. *(Upřeně se na něj zahledí)* Tos byl ty, kdo mi tím posloužil.

Hamm Můj dům ti posloužil jako domov.

Clov Ano. *(Dlouze se rozhlíží kolem)* Tohle mi tím posloužilo.

Hamm *(hrdě)* Beze mne *(ukáže na sebe)* by nebylo otce. Bez Hamma *(ukáže kolem dokola)* by nebylo domova.

(Chvilka)

Clov Já jdu.

Hamm Pomyslels někdy na tu věc?

Clov Nikdy.

Hamm Že tu vezíme v díře. *(Chvilka)* Ale což za horami? No? Co kdyby tam byla ještě zeleň? Co? *(Chvilka)* Flora! Pomona! *(Chvilka. Zaníceně)* Ceres! *(Chvilka)* Možná ani nebudeš muset daleko.

Clov Nedokážu dojít daleko. *(Chvilka)* Já jdu.

Hamm Můj pes je hotov?

Clov Chybí mu jedna pracka.

Hamm Má hedvábnou srst?

Clov Je to odrůda pinčla.

Hamm Jdi pro něj.

Clov Chybí mu jedna pracka.

Hamm Jdi pro něj!

(Clov odejde)

Jde to kupředu.

(Vyndá kapesník, otře si tvář aniž by ho rozložil a zastrčí ho zpět do kapsy. Vejde Clov, drží za jednu ze tří pracek černého plyšového psa)

Clov Tvoji psi jsou tady.

(Podá psa Hammovi, ten si ho posadí na kolena, ohmatá a hladí)

Hamm Je bílý, že ano?

Clov Skoro.

Hamm Jak to, skoro? Je bílý nebo není?

Clov Není.

(Chvilka)

Hamm Zapomněls na pohlaví.

Clov *(rozmrzele)* Vždyť není hotov. Pohlaví se dává až poslední.

(Chvilka)

Hamm Nedals mu obojek.

Clov *(nazlobeně)* Vždyť ti říkám, že není hotov! Pes se napřed dodělá, pak teprve se mu dá obojek!

(Chvilka)

Hamm Dokáže stát?

Clov To nevím.

Hamm Zkus to.

(Podá psa Clovovi, který ho postaví na zem)

Tak co?

Clov Počkej. *(Dřepne si a zkouší psa postavit. Marně. Pustí ho a pes se svalí na bok)*

Hamm Tak co?

Clov Stojí.

Hamm *(hmatá kolem)* Kde? Kde je?
(Clov psa postaví a přidrží)

Clov Tady.
(Vezme Hamma za ruku a přitáhne ji k hlavě psa)

Hamm *(s rukou na psí hlavě)* Kouká na mne?

Clov Ano.

Hamm *(pyšně)* Jako by mě prosil, abych se s ním šel projít.

Clov Dá se říct.

Hamm *(stejně)* Jako by mě prosil o kost. *(Odtáhne ruku)* Nech ho tak, jak se mě doprošuje.
(Clov vstane, pes se znovu svalí na bok)

Clov Jdu pryč.

Hamm Měls ty své vidiny?

Clov Ne tolik.

Hamm Svítí se u matky Peggové? Je tam světlo?

Clov Světlo! Jak můžeš chtít, aby u někoho bylo světlo?

Hamm Takže zhasla.

Clov No ovšem že zhasla! Když už není světlo, tak zhasla.

Hamm Ale ne, já myslím matka Peggová.

Clov No ovšem že zhasla! Co je to s tebou dneska?

Hamm Sleduju dál svůj běh. *(Chvilka)* Pohřbili ji?

Clov Pohřbili, pohřbili! Kdo by ji měl podle tebe pohřbít?

Hamm Ty.

Clov Já! Nemám dost co dělat aniž bych pohřbíval lidi?

Hamm Mě ale pohřbíš.

Clov Kdepak, tebe teprve nepohřbím!

(Chvilka)

Hamm Bývala hezká, kdysi, jako obrázek. A nekabonívala se pro maličkost.

Clov My bývali taky hezcí - kdysi. Zřídka kdy někdo nebýval hezký - kdysi.

(Chvilka)

Hamm Dojdi mi pro hák.

(Clov jde ke dveřím, zůstane stát)

Clov Udělej tohle, udělej támhleto a já to udělám. Nikdy se nezpěčuju. Proč asi?

Hamm Nemůžeš.

Clov Co nevidět už to dělat nebudu.

Hamm Nebudeš moct.

(Clov odejde)

Ach, ti lidé, všechno je jim třeba vysvětlovat.

(Vejde Clov s hákem v ruce)

Clov Tady máš svůj hák. Sežer si ho.

(Podá hák Hammovi. Ten se o něj opírá a snaží se odstrkávat křeslo zprava, zleva i zepředu)

Hamm Popojíždím?

Clov Ne.

(Hamm odhodí hák)

Hamm Jdi pro olejničku.

Clov Na co?

Hamm Namazat kolečka.

Clov Mazal jsem je včera.

Hamm Včera! Co to má znamenat, včera!

Clov (*nazlobeně*) To má znamenat, že toneme v náramném srabu. Užívám slova, které mě naučil. Jestli už nic neznamenají, nauč mě jiná. Nebo mě nech mlčet.

(*Chvilka*)

Hamm Znal jsem jednoho blázna, který se domníval, že nadešel konec světa. Maloval obrazy. Měl jsem ho rád. Byl jsem ho navštívit v ústavu. Vzal jsem ho za ruku a zatáhl k oknu. Tak se podívej! Tamhle! To vzcházející obilí! A tam! Pohled! Plachty rybářských člunů! Vidíš, ta krása! (*Chvilka*) Vytrhl mi svou ruku a vrátil se do kouta. Vyděšený. Viděl jen samý popel. (*Chvilka*) On jediný byl ušetřen. (*Chvilka*) Opomenut. (*Chvilka*) Zdá se, že ten případ není... nebyl tak... ojedinělý.

Clov Blázen? Kdypak to bylo?

Hamm Och, už dávno, dávno. Tys ještě nebyl na světě.

Clov Krásná to doba!

(*Chvilka. Hamm si sundá čepičku*)

Hamm Měl jsem ho rád. (*Chvilka. Hamm si čepičku znovu nasadí. Chvilka*) Maloval obrazy.

Clov Je tolik hrozných věcí.

Hamm Ne, ne, už jich tolik není. (*Chvilka*) Clov.

Clov Ano.

Hamm Nemyslíš, že už to trvalo dost dlouho?

Clov Ale jo! (*Chvilka*) Co jako?

Hamm To... tohle... všechno.

Clov Odjakživa jsem si to myslel. (*Chvilka*) Ty ne?

Hamm (*chmurně*) Takže je to den jako každý jiný.

Clov Pokud trvá. (*Chvilka*) Celý život stejné nejasnosti.

(*Chvilka*)

Hamm Já od tebe odejít nemohu.

Clov Já vím. A nemůžeš mě ani následovat.

(*Chvilka*)

Hamm Jestli mě opustíš, jak se to dovím?

Clov *(živě)* Inu, když zapískáš a já nepřiběhnu, tak jsem ti odešel.

(Chvilka)

Hamm To mi ani nepřijdeš dát sbohem?

Clov Och, ani nemyslím.

(Chvilka)

Hamm Ale mohl bys jenom být mrtvý v té tvé kuchyni.

Clov To by vyšlo nastejno.

Hamm Ano, jenomže jak bych to poznal, kdybys byl jenom mrtvý ve tvé kuchyni.

Clov No jak... nakonec bych začal pořádně smrdět.

Hamm Smrdíš už teď. Celý dům smrdí mrtvolou.

Clov Celý vesmír.

Hamm *(zlostně)* Kašlu ti na vesmír! *(Chvilka)* Vynajdi něco.

Clov Co říkáš?

Hamm Něco šikovného, vynajdi nějaký trik. *(Chvilka. Zlostně)* Něco mazaného!

Clov Ach tak. *(Začne chodit křížem krážem s očima upřenýma do země, s rukama za zády. Zůstane stát)* To je k nevíře, jak mě bolí nohy. Brzy už nebudu moct myslet.

Hamm Nebudeš moct mě opustit.

(Clov začne znovu chodit)

Co děláš?

Clov Sprádám něco. *(Chodí dál)* Ach! *(Zastaví se)*

Hamm Jaký myslitel! *(Chvilka)* Tak co?

Clov Počkej. *(Soustředuje se. Ne moc přesvědčivě)* Ano... *(Chvilka. Přesvědčivěji)* Ano. *(Zvedne hlavu)* Už to mám. Nařídím budíka.

(Chvilka)

Hamm Dnes patrně nemám zvlášť vydařený den, avšak -

Clov Zapískáš na mne. Nepřijdu. Budík zvoní. Jsem daleko. Budík nezvoní. Jsem mrtev.

(Chvilka)

Hamm Jde vůbec? *(Chvilka)* Jde ten budík?

Clov Proč by neměl jít?

Hamm Už se nachodil dost.

Clov Vždyť skoro vůbec nechodil.

Hamm *(nazlobeně)* Takže se nachodil příliš málo!

Clov Podívám se.

(Odejde. Hammova hra s kapesníkem. V zákulisí krátce zařinčí budík. Clov vejde s budíkem v ruce. Přiloží ho Hammovi k uchu a spustí. Naslouchají zvonění až do konce. Chvilka)

Hamm Zasloužil by zvonit k poslednímu soudu. Slyšels ho?
Ne zcela jasně.

Clov Závěr je neslýchaný.

Hamm Víc se mi líbí prostředek. *(Chvilka)* Není už čas na mé užívání?

Clov Ne. *(Jde ke dveřím a obrátí se)* Odcházím od tebe.

Hamm Nadešel čas na můj příběh. Chceš si poslechnout můj příběh?

Clov Ne.

Hamm Zeptej se mého otce, jestli chce slyšet můj příběh.

(Clov jde k popelnicím, nadzvedne víko té Naggovy, podívá se dovnitř a nakloní se nad ni. Chvilka. Napřímí se)

Clov Spí.

Hamm Vzbud' ho.

(Clov se nakloní, budí Nagga řinčením budíku. Nejasná slova. Clov se napřímí)

Clov Nechce slyšet tvůj příběh.

Hamm Dám mu bonbón.

(Clov se nakloní. Nejasná slova. Clov se napřímí)

Clov Chce dražé.

Hamm Dostane dražé.

(Clov se nakloní. Nejasná slova. Clov se napřímí)

Clov Je pro.

(Clov jde ke dveřím. Objeví se Naggovy ruce, zaklesnuté o okraj popelnice. Potom se vynoří hlava. Clov otevře dveře, otočí se)

Věříš v příští život?

Hamm Ten můj byl takový vždycky.

(Clov odejde a bouchne za sebou dveřmi)

Prásk! Až zatrnulo.

Nagg Poslouchám.

Hamm Prasáku! Proč jsi mě udělal?

Nagg Nemohl jsem vědět.

Nagg Co? Cos nemohl vědět?

Nagg Že to budeš ty. *(Chvilka)* Dáš mi dražé?

Hamm Až po vyslechnutí.

Nagg Přísaháš?

Hamm Ano.

Nagg Na co?

Hamm Na svou čest.

(Chvilka. Dají se do smíchu)

Nagg Dvě?

Hamm Jedno.

Nagg Jedno pro mne a jedno -

Hamm Jedno! A ticho! *(Chvilka)* Kde jsem přestal? *(Chvilka. Ponuře)* Je s tím ámen, s námi je ámen. *(Chvilka)* Bude ámen se vším. *(Chvilka)* Nezbude ani hlásku. *(Chvilka)* Kapka vody v hlavě od doby fontanel novorozeněte.

(Nagg potlačuje rozvernou veselost)

Rozprskává se pořád na tomtéž místě. *(Chvilka)* Je to možná pouhá žilka. *(Chvilka)* Nějaká tepnička. *(Chvilka. Živěji)* Tak pojďme, je čas, kde jsem to přestal? *(Chvilka. Vypravěčským tónem)* Muž se pomalu blížil, plaze se po břiše. Byl tak bledý a přepadlý, že vypadal - *(Chvilka. Normálním tónem)* Ne, to už jsem odbyl. *(Chvilka. Vypravěčským tónem)* Rozhostilo se hluboké ticho. *(Normálně)* Pěkné, co? *(Vypravěčským tónem)* Klidně jsem si nacpal fajfku - pěnovku, zapálil ji... dejme tomu sirkou, párkrát si zabafal. Áách. *(Chvilka)* Tak povídejte, poslouchám vás. *(Chvilka)* Toho dne, jak si vzpomínám, bylo mimořádně chladno. Na teploměru nula. Ježto však byl Štědrý den, nebylo to nic... neobvyklého. Počasí, odpovídající roční době, jak se to občas přihází. *(Chvilka)* Hleďme, jaký z pekla vítr vás přivál? Zvedl ke mně tvář černou od špíny a rozmazaných slz. *(Chvilka. Normálním tónem)* Už to půjde. *(Vypravěčským tónem)* Ne, ne, nedívejte se na mne! Sklopil oči, něco přitom mumlaje, bezpochyby omluvy. *(Chvilka)* Mám dost co dělat, vždyť víte, příprava svátků. *(Chvilka. Hlasitě)* Ale za jakým účelem jste sem vpadli? *(Chvilka)* Toho dne, vzpomínám si, slunce nádherně svítilo, padesátka na heliometru, ale již se hroužilo do... v říši mrtvých. *(Normálním tónem)* Pěkné, co? *(Vypravěčským tónem)* Pojďme, pojďme, předneste svou žádost, tíží mne tisíc starostí. *(Normálním tónem)* To je styl! Nu což. *(Vypravěčským tónem)* V té chvíli se odhodlal. Je to mé dítě, pravil. Ajajajaj, dítě, to je náramně mrzuté. Můj syneček, pravil, jako kdyby nějak sešlo na pohlaví. Odkud pochází? Jmenoval mi ten zapadákov. Dobré půldne koňmo. Nevykládejte mi, že tam ještě bydlejí lidé. Přece jenom! Ne, ne, nikdo kromě něj a dítěte - za předpokladu, že existuje. Dobrá, dobrá. Vyzvěděl jsem, jak to vypadá v Kov, na protější straně průlivu. Ani noha. A vy mi chcete napovídat, že jste tam nechal své dítě docela samotné a ke všemu živé? Dejte pokoj! *(Chvilka)* Toho dne, vzpomínám si dobře na to, foukal ostrý vítr, stovka byla na větroměru. Vyvracel suché borovice a odnášel je... do dále. *(Normálním tónem)* Tohle bylo poněkud slabší. *(Vypravěčským tónem)* Tak pojďme, pojďme, co mi vlastně chcete, musím taky ozdobit svou jedličku. *(Chvilka)* Zkrátka a dobře, nakonec jsem pochopil, že chce ode mne chleba pro své dítě. Chleba! Žebrák, jako obvykle. Chleba? Ale já nemám chleba, nedělá mi dobře na trávení. Dobrá. Což obilí? *(Chvilka. Normálním tónem)* Půjde to. *(Vypravěčským tónem)* Obilí, to bych měl, ovšem, v sýpkách. Avšak uvažujte, uvažujte. Dám vám obilí, kilo, kilo a půl, vy je donesete svému dítěti a uvaříte mu - bude-li ještě na živu - dobrou kaši,

(Nagg zareaguje)

půldruhé porce dobré, velice výživné kaše. V pořádku. Chytne opět barvu - možná. A potom? *(Chvilka)* Naštval jsem se. Uvažujte přece, uvažujte, jste na zemi, tomu nelze odpomocet. *(Chvilka)* Toho dne, pamatuju se, bylo nadměrně suché počasí, vlhkoměr na nule. Ideální na mé revma. *(Chvilka. Rozhorleně)* Ale v co vlastně doufáte? Že země na jaře znovu procitne? Že moře a řeky budou znova plné ryb? Že na nebi bude spousta many pro blbečky jako jste vy? *(Chvilka)* Pozvolna jsem se uklidnil, tedy aspoň natolik, abych se ho zeptal, jak dlouho mu trvala cesta sem. Plné tři dny. V jakém stavu zanechal dítě. Pohroužené do spánku. *(Důrazně)* Ale do jakého spánku, do jakého spánku? *(Chvilka)* Zkrátka nabídl jsem mu nakonec, aby vstoupil do mých služeb. Sželelo se mi ho. A pak, představoval jsem si již, že toho před sebou už moc nemá. *(Zasměje se. Chvilka)* Takže? *(Chvilka)* Takže? *(Chvilka)* Tady s trochou šikovnosti můžete nakrásně umřít s nohama v suchu. *(Chvilka)* Takže? *(Chvilka)* Nakonec se mě zeptal, zda bych svolil přijmout taky dítě - žije-li ještě. *(Chvilka)* Na ten okamžik jsem čekal. *(Chvilka)* Zda bych svolil

přijmout dítě. *(Chvilka)* Znovu ho vidím na kolenou, s rukama opřenýma o zem, jak na mne upírá své šílené oči, navzdory všemu, co jsem mu v té věci právě dal na srozuměnou. *(Chvilka. Normálním tónem)* Stačí pro dnešek. *(Chvilka)* Tenhle příběh mi už dlouho nevydrží. *(Chvilka)* Jedině že bych přidal další osoby. *(Chvilka)* Kde je však vzít? *(Chvilka)* Kde je hledat?

(Chvilka. Zapíská. Vejde Clov)

Pomodlíme se.

Nagg Mám dostat dražé!

Clov V kuchyni je krysa.

Hamm Krysa! Copak jsou ještě krysy?

Clov V kuchyni ještě jedna je.

Hamm A tys ji nezapomněl?

Clov Napůl. Vyrušils nás.

Hamm Nemůže utéct?

Clov Ne.

Hamm Dorazíš ji za chvíli. Modleme se.

Clov Zase?

Nagg Chci to dražé!

Hamm Pánbůh nejdřív! *(Chvilka)* Jste soustředění?

Clov *(odevzdaně)* Tak pojďme.

Hamm *(Naggovi)* A ty?

Nagg *(s rukama sepnutýma, s očima zavřenýma, drmolí)* Otče náš, jenž jsi na...

Hamm Tiše! Potichu! A trochu důstojně! Pojďme.

(Chovají se, jak se při modlitbě patří. Chvíle. Hamm první ztratí výdrž)

Tak jak?

Clov *(otevře oči)* Kašlu ti na to. A ty?

Hamm Ani pomyslení. *(Naggovi)* Co ty?

Nagg Okamžik. *(Chvilka. Otevře oči)* Houbeles!

Hamm Lump jeden! Neexistuje!

Clov Ještě ne.

Nagg To dražé!

Hamm Dražé už není. Už nikdy nedostaneš dražé.

(Chvilka)

Nagg To je normální. Ostatně jsem tvůj otec. Pravda, kdybych to nebyl já, byl by to někdo jiný. To však není omluva. *(Chvilka)* Rahat lukum kupříkladu, jak víme, už neexistuje a já ho mám rád nade všechno na světě. Jednoho dne tě o něj požádám na oplátku za nějakou ochotu a ty mi ho klidně slíbíš. Je třeba žít s dobou. *(Chvilka)* Kohos volal, když jsi byl malinký a měls v noci strach? Mámu? Ne. Mě. Nechali jsme tě brečet. Pak jsme tě odnesli někam dál, abychom mohli spát. *(Chvilka)* Spal jsem, byl jsem jako král a tys mě nechal vzbudit, abych tě poslouchal. To nebylo nezbytné, skutečně jsi nepotřeboval, abych tě poslouchal. Ostatně, ani jsem tě neposlouchal. *(Chvilka)* Doufám, že přijde den, kdy budeš opravdu potřebovat, abych tě poslouchal a abys slyšel můj hlas, nějaký hlas. *(Chvilka)* Ano, doufám, že budu ještě žít do té chvíle, abych tě slyšel, jak mě voláš, jako když jsi byl malinký a měls v noci strach a já byl tvou jedinou nadějí.

(Chvilka. Nagg zaklepe na víko Nelliny popelnice. Chvilka)

Nell! *(Chvilka. Zaklepe silněji)* Nell! *(Chvilka. Nagg se stáhne do popelnice a zaklapne za sebou víko. Chvilka)*

Hamm Konec legrace. *(Tápavě hledá psa)* Pes utekl.

Clov To není opravdový pes, nemůže utéct.

Hamm *(tápe)* Není tady.

Clov Zalehnul.

Hamm Dej mi ho.

(Clov vezme psa a dá ho Hammovi. Ten ho podrží v náručí a po chvíli ho odhodí)

Zvíře podělané!

(Clov začne sbírat věci ze země)

Co to děláš?

Clov Pořádek. *(Narovná se. S elánem)* Všechno uklidím! *(Znovu se dá do sbírání)*

Hamm Pořádek!

- Clov** (*narovná se*) Miluju pořádek. Je mým snem. Svět, kde by všechno bylo ztichlé a nehybné a každá věc měla své poslední místo pod posledním prachem. (*Znovu se dá do sbírání*)
- Hamm** (*rozhořčeně*) Ale co to tady machruješ?
- Clov** (*narovná se, potichu*) Pokouším se zmachrovat trochu pořádek.
- Hamm** Zanech toho.
- (Clov pustí z rukou věci, které právě zvedl)*
- Clov** Ostatně, tady nebo jinde. (*Jde ke dveřím*)
- Hamm** (*podrážděně*) Co máš s nohama?
- Clov** Já s nohama?
- Hamm** Člověk by řekl regiment dragounů.
- Clov** Musel jsem si vzít šněrovací boty.
- Hamm** Pantofle tě tlačily?
- (Chvilka)*
- Clov** Jdu pryč.
- Hamm** Nikam!
- Clov** K čemu jsem ti dobrý?
- Hamm** K nahazování replik. (*Chvilka*) Popojel jsem se svým příběhem. (*Chvilka*) Pořádně jsem s ním popojel. (*Chvilka*) No zeptej se mě, kde až s ním jsem.
- Clov** Ach, vida, co ten tvůj příběh?
- Hamm** (*velmi překvapeně*) Jaký příběh?
- Clov** Ten, co vyprávíš už odjakživa.
- Hamm** Ach tak, můj román chceš říct.
- Clov** Právě.
- Hamm** (*nazlobeně*) Vyzvídej dál, ksakru, vyzvídej dál!
- Clov** Pořádně jsi s ním popojel, doufám.
- Hamm** (*skromně*) Ó moc ne, moc ne. (*Vzdychne*) Jsou takové dny, kdy člověk není v ráži. (*Chvilka*) Musí se počkat, až to přijde. (*Chvilka*) Nikdy to nezmáhat násilím, nikdy

násilím, to bývá osudné. *(Chvilka)* Nicméně, trochu jsem s tím popojel. *(Chvilka)* Když se člověk v řemesle vyzná, není-liž pravda? *(Chvilka. S důrazem)* Povídám, že jsem s tím nicméně trochu popojel.

Clov *(obdivně)* Tak vida! Přece jsi s tím dokázal popojet!

Hamm *(skromně)* Och, to víš, nic moc, ale přece jen, lepší než nic.

Clov Lepší než nic! To mě tedy ohromuješ.

Hamm Budu ti to vyprávět. Plíží se ke mně po břiše -

Clov Kdo jako?

Hamm Cože?

Clov Kdo, on?

Hamm No tak, nedělej se hloupý!

Clov Ach tamten! Nebyl jsem si jist.

Hamm Plaze se po břiše plačtivě žebra o chléb pro svého maličkého. Je mu nabídnuto místo zahradníka. Než však...

(Clov se zasměje)

Co je na tom k smíchu?

Clov Místo zahradníka!

Hamm To tě rozesmálo?

Clov Musí to být ono.

Hamm Nebo to byl spíš ten chléb?

Clov Nebo ten maličký.

(Chvilka)

Hamm Všechno je to vskutku legrační. Nechtěl bys, abychom se spolu zasmáli k popukání?

Clov *(po krátkém zamyšlení)* Dnes už bych nemohl pukat smíchy.

Hamm *(po krátkém zamyšlení)* Já taky ne. *(Chvilka)* Takže pokračuju. Ještě než s vděčností přijal, otázal se, jestli může mít u sebe svého synáčka.

Clov Jak starého?

Hamm Ale docela maličkého.

Clov Byl by lezl po stromech.

Hamm Na všechny drobné práce.

Clov A časem by vyrostl.

Hamm Bezpochyby.

(Chvilka)

Clov Tak povídej dál, kčertu, povídej dál!

Hamm To je všechno, tady jsem zůstal trčet.

(Chvilka)

Clov Víš, jak to bude dál?

Hamm Přibližně.

Clov Nebude už co nevidět konec?

Hamm Mám obavu že jo.

Clov Pha, tak vymyslíš jiný příběh.

Hamm To nevím. *(Chvilka)* Cítím se poněkud vyčerpán. *(Chvilka)* Přetažené tvůrčí úsilí. *(Chvilka)* Kdybych se mohl dovléci k moři. Udělal bych si z písku polštář a nastal by příliv.

Clov Už není žádný příliv.

(Chvilka)

Hamm Jdi se podívat, jestli je mrtvá.

(Clov jde k Nellině popelnici, nadzvedne víko, skloní se. Chvilka)

Clov Vypadá, že ano.

(Přiklopí víko, napřímí se, Hamm pozvedne svou čepičku. Chvilka. Znovu si ji nasadí)

Hamm *(s rukou stále na čepičce)* A Nagg?

(Clov nadzvedne víko Naggovy popelnice, skloní se. Chvilka)

Clov Vypadá, že ne. *(Přiklopí víko, napřímí se)*

Hamm *(sundá ruku z čepičky)* Co dělá?

(Clov nadzvedne víko Naggovy popelnice, skloní se. Chvilka)

Clov Pláče. *(Clov přiklopí víko, napřímí se)*

Hamm Tudíž žije. *(Chvilka)* Prožils někdy na okamžik štěstí?

Clov Nikdy, pokud vím.

(Chvilka)

Hamm Zavez mě pod okno.

(Clov jde ke křeslu)

Chci cítit světlo na své tváři.

(Clov pojíždí křeslem)

Vzpomínáš, jaks byl zpočátku nešikovný, když jsi mě vezl na projížďku? Opíral ses příliš vysoko. Na každém kroku jsi mě div nepřevrhl! *(Třaslavým hlasem)* Ó jéjé, to jsme si užili legrace oba, co? To jsme si užili! *(Zasmušile)* Pak jsme si přivykli.

(Clov zastaví křeslo proti pravému oknu)

Už? *(Chvilka. Zvrátí hlavu. Chvilka)* Je den?

Clov Není žádná noc.

Hamm *(nazlobeně)* Ptám se tě, jestli je den venku!

Clov Ano.

(Chvilka)

Hamm Není zatažená záclona?

Clov Ne.

(Chvilka)

Hamm Které okno to je?

Clov Země.

Hamm To jsem věděl! *(Nazlobeně)* Tudy přece světlo nejde! Ke druhému!

(Clov strká křeslo ke druhému oknu)

Země!

(Clov zastaví křeslo pod druhým oknem. Hamm zvrátí hlavu)

Tak tohle je přece světlo! *(Chvilka)* Přímo sluneční paprsek, dalo by se říct.
(Chvilka) Ne?

Clov Ne.

Hamm To není sluneční paprsek, co cítím na tváři?

Clov Ne.

(Chvilka)

Hamm Jsem hodně bledý? *(Chvilka. Prudce)* Ptám se tě, jestli jsem hodně bledý!

Clov Ne víc než obvykle.

(Chvilka)

Hamm Otevři to okno.

Clov Na co?

Hamm Chci slyšet moře.

Clov Neslyšel bys je.

Hamm I kdybys otevřel okno?

Clov Ne.

Hamm Tak to tedy nemá smysl je otvírat?

Clov Ne.

Hamm *(prudce)* Koukej ho otevřít!

(Clov vyleze na schůdky a otevře okno. Chvilka)

Otevřels je?

Clov Ano.

(Chvilka)

Hamm Přísaháš, žes je otevřel?

Clov Ano.

(Chvilka)

Hamm No dobrá... *(Chvilka)* Musí být hodně klidné. *(Chvilka. Prudce)* Povídám, jestli je hodně klidné!

Clov Jo.

Hamm To bude tím, že už nejsou žádní mořeplavci. *(Chvilka)* Nějak ti najednou přešla chuť povídat si. *(Chvilka)* Není ti něco?

Clov Je mi zima.

Hamm Který máme měsíc? *(Chvilka)* Zavři to okno. Jedem zpátky.

(Clov zavře okno, sleze ze schůdků, zaveze křeslo na místo, zůstane za křeslem stát se svěšenou hlavou)

Nestůj tam, naháníš mi strach.

(Clov si stoupne na své místo vedle křesla)

Otče! *(Chvilka. Hlasitěji)* Otče! *(Chvilka)* Jdi se podívat, jestli slyšel.

(Clov jde k Naggově popelnici, nadzvedne víko a nakloní se. Nejasná slova. Clov se napřímí)

Clov Ano.

Hamm Po obakrát?

(Clov se nakloní. Nejasná slova. Clov se napřímí)

Clov Pouze jednou.

Hamm Po prvé nebo po druhé?

(Clov se nakloní. Nejasná slova. Clov se napřímí)

Clov To neví.

Hamm To tedy muselo být po druhé.

Clov Nedá se vědět.
(Clov přiklopí víko)

Hamm Pořád pláče?

Clov Ne.

Hamm Ubozí mrtví. *(Chvilka)* Co dělá?

Clov Žmoulá suchar.

Hamm Život spěje vpřed.

(Clov se vrátí na své místo vedle křesla)

Podej mi deku. Mrznu.

Clov Žádné deky už nejsou.

(Chvilka)

Hamm Polib mě. *(Chvilka)* Nechceš mě políbit?

Clov Ne.

Hamm Na čelo.

Clov Nechci tě políbit nikam.

(Chvilka)

Hamm *(napřáhne ruku)* Dej mi aspoň ruku. *(Chvilka)* Ani ruku mi nechceš podat?

Clov Nechci se tě dotknout.

(Chvilka)

Hamm Podej mi psa.

(Clov psa hledá)

Ne, nestojí to za to.

Clov Ty nechceš svého psa?

Hamm Ne.

Clov Takže já jdu.

Hamm *(skloní hlavu, roztržitě)* No jo.

(Clov jde ke dveřím, otočí se)

Clov Jestli tu kysu nezabiju, umře.

Hamm *(stejně)* To je ono.

(Clov odejde. Chvilka)

Teď zase já. *(Vyndá kapesník, rozloží ho, podrží ho v napřážených rukou před sebou)* Spěje to vpřed. *(Chvilka)* Pláče se, pláče pro nic, jen aby se nesmálo a pozvolna se vás zmocní... opravdický smutek. *(Znovu složí kapesník, dá ho zpět do*

kapsy, nadzvedne hlavu) Všichni, jimž bych byl mohl pomoci. *(Chvilka)* Pomoci!
(Chvilka) Zachránit. *(Chvilka)* Zachránit! *(Chvilka)* Lezli ze všech koutů. *(Chvilka. Prudce)* Uvažujte však, uvažujte, jste na zemi, na to není žádný lék. *(Chvilka)* Jděte si po svých a milujte! Olizujte se navzájem! *(Chvilka. Pokojněji)* Když to nebyl chléb, byl to marcipán. *(Chvilka. Prudce.)* Táhněte mi z očí, vraťte se ke svým orgiím! *(Chvilka. Potichu)* To všechno, to všechno! *(Chvilka)* Ani jen opravdického psa! *(Pokojněji)* Konec je už v počátku a přesto se pokračuje. *(Chvilka)* Snad bych mohl pokračovat ve svém příběhu, dokončit ho a začít nějaký jiný. *(Chvilka)* Mohl bych se možná vrhnout na zem. *(Ztěžka se nadzvedne a opět zapadne zpátky)* Zarýt nehty do drážek a silou zápěstí se soukat vpřed. *(Chvilka)* Bude to konec a já se budu ptát, co jen ho mohlo přivodit a já se budu ptát, co jen mohlo... proč tolik meškal. *(Chvilka)* Budu tady, ve starém kutlochu, sám proti tichu a... *(váhá)*... strnulosti. Dokážu-li mlčet a zůstat klidný, bude veta po všem zvuku, po všem pohybu. *(Chvilka)* Snad budu volat svého otce a snad budu volat svého... *(váhá)*... svého syna. A to i dvakrát, třikrát, v případě, že by to první nebo druhé volání nezaslechli. *(Chvilka)* Řeknu si, vždyť přijde. *(Chvilka)* A potom? *(Chvilka)* A potom? *(Chvilka)* Nemohl, odešel příliš daleko. *(Chvilka)* A potom? *(Chvilka. Velmi vzrušeně)* Nejrůznější blouzniviny! Ať mě někdo hlídá! Krysa! Kroky! Oči! Dech, který je zadržován a potom... *(vydechne)* Potom povídat, rychle, jakákoli slova, jako osamělé dítě, co se zdvojnásobí, ztrojnásobí, aby mohlo být s někým pospolu a mohlo si s někým v noci povídat. *(Chvilka)* Okamžiky k okamžikům, ťup, ťup, jako zrnka prosa onoho... *(hledá)* ... starého Řeka a po celý život se čeká, že se vám z toho navrší celý jeden život. *(Chvilka. Chce mluvit dál, vzdá to však. Chvilka)* Ach, být až tam, být až tam!

(Zapíská. Clov vejde s budíkem v ruce. Stoupne si vedle křesla)

To se podívejme! Ani daleko, ani mrtev?

Clov Pouze v duchu.

Hamm Které z toho?

Clov Obojí.

Hamm Daleko bys byl mrtev.

Clov A obráceně.

Hamm *(hrdě)* Daleko ode mne znamená smrt. *(Chvilka)* A ta krysa?

Clov Utekla.

Hamm Daleko neuteče. *(Chvilka. Znepokojeně)* Co ty na to?

Clov Nemá zapotřebí utéct daleko.

(Chvilka)

Hamm Není už čas na mé užívání?

Clov Ale je.

Hamm Ach! Konečně! Honem mi ho dej!

Clov Už není žádné.

(Chvilka)

Hamm *(vyděšeně)* Moje... *(Chvilka)* Užívání už není!

Clov Není už žádné užívání. Nikdy už užívání nedostaneš.

Hamm Ale co ta kulatá krabička. Vždyť byla plná!

Clov Ano, teď je však prázdná.

(Chvilka. Clov se začne otáčet. Hledá, kam by položil budík)

Hamm *(tíše)* Co si počnu. *(Chvilka. Zařve)* Co teď budu dělat?

(Clov si všimne obrazu, svěsí ho, postaví ho na zem stále malbou ke zdi, na jeho místo pověsí budík)

Co to děláš?

(Chvilka)

Clov Čestné kolečko.

Hamm Podívej se na pevninu.

Clov Už zase?

Hamm Vždyť tě tak láká.

Clov Nebolí tě v krku? *(Chvilka)* Chceš trochu ibiškové pasty? *(Chvilka)* Ne? *(Chvilka)* Škoda. *(Prozpěvuje si, jde k pravému oknu, zastaví se před ním a hledí na ně s hlavou zvrácenou dozadu)*

Hamm Nezpívej!

Clov *(otáčí se k Hammovi)* Člověk už nemá právo ani zpívat?

Hamm Ne.

Clov Jak tedy chceš aby to skončilo?

Hamm Ty bys rád aby to skončilo?

Clov Mně se chce zpívat.

Hamm V tom bych ti zabránit nemohl.

(Chvilka. Clov se otočí k oknu)

Clov Kam se poděly schůdky? *(Hledá je očima)* Neviděls ty schůdky? *(Hledá, až je spatří)* Tak přece! *(Jde k levému oknu)* Kolikrát se sám sebe ptám, mám-li hlavu na pravém místě. Pak to přejde a znovu se mi rozjasní. *(Vyleze na schůdky a dívá se oknem)* Kurva! Je celá pod vodou! *(Hledí dál)* Jak to přijde? *(Náhne hlavu dopředu a zacloní si oči rukou)* Vždyť nepršelo. *(Otře sklo okna a hledí. Chvilka. Plácne se do čela)* Jsem já ale vů! Spletl jsem si stranu! *(Sleze ze schůdků, udělá pár kroků k pravému oknu)* Celá pod vodou! *(Vrátí se pro schůdky)* Jsem já ale vů! *(Vleče schůdky k pravému oknu)* Kolikrát se sám sebe ptám, mám-li všech pět pohromadě. Pak to přejde a jsem znovu při rozumu. *(Postaví schůdky pod pravé okno. Vyleze nahoru a hledí ven. Otočí se k Hammovi)* Jsou sektory, které tě zajímají obzvláště? *(Chvilka)* Nebo prostě jen celek?

Hamm *(slabě)* Celek.

Clov Celkový dojem? *(Chvilka. Otočí se k oknu)* Tak se na to podívejme. *(Dívá se)*

Hamm Clov!

Clov *(pohroužen)* Hm?

Hamm Víš ty co?

Clov *(stejně)* Mmm.

Hamm Nikdy jsem nebyl u toho. *(Chvilka)* Clov!

Clov *(otáčí se k Hammovi, podrážděně)* Co pořád máš?

Hamm Nikdy jsem nebyl u toho.

Clov Taks měl štěstí. *(Otočí se k oknu)*

Hamm Nepřítomen, pořád jsem byl nepřítomen. Všechno se dalo beze mne. Nevím, co se událo. *(Chvilka)* Víš ty, co se událo? *(Chvilka)* Clov!

Clov *(otáčí se k Hammovi, podrážděně)* Tak chceš, abych se podíval na to svinstvo tam, ano nebo ne?

Hamm Napřed odpověz.

Clov Na co?

Hamm Víš ty, co se událo?

Clov Kde? Kdy?

Hamm *(zlobně)* Kdy! Co se událo! Copak ničemu nerozumíš? Copak se to vlastně událo?

Clov No co za prkotinu se mohlo udát? *(Znovu se otočí k oknu)*

Hamm Já to prostě nevím.

(Chvilka. Clov se otočí k Hammovi)

Clov *(tvrdě)* Když na tobě matka Peggová chtěla trochu oleje do lampy a tys ji poslal do háje, tos věděl, co se v tu chvíli děje nebo ne? *(Chvilka)* Víš, na co umřela matinka Peggová? Na temnotu.

Hamm *(zkroušeně)* Já už žádný neměl.

Clov *(stejně)* Ale měl. To víš, žes ho měl.

(Chvilka)

Hamm Máš dalekohled?

Clov Ne. Bije to do očí i takhle.

Hamm Dojdi pro něj.

(Chvilka. Clov zvrátí oči k nebi, zvedne paže se zařatými pěstmi. Ztratí rovnováhu, zachytí se schůdků. Sestoupí o několik stupňů a zastaví se)

Clov Jednu věc nedovedu pochopit. *(Sestoupí na zem a zůstane stát)* Proč já tě pořád tak otrocky poslouchám. Můžeš mi to vysvětlit?

Hamm Ne... Možná ze soucitu. *(Chvilka)* Z nějakého vznešeného soucitu. *(Chvilka)* Ach, ty si užiješ zlého, ty to budeš mít zlý.

(Chvilka. Clov se začne otáčet po místnosti. Hledá dalekohled)

Clov Už jsem z těch našich historek unavený, mám jich po krk. *(Hledá)* Nesedíš na něm?

(Postrčí křeslo o kousek a kouká na místo, kde stálo. Hledá dál)

Hamm *(úzkostně)* Nenech mě tady!

(Clov vztekle postrčí křeslo na původní místo, pokračuje v hledání)

Jsem přesně vprostřed?

Clov Potřeboval bych mikroskop, abych našel ten - *(Spatří dalekohled)* Aha, tak přece! *(Sebere dalekohled, jde ke schůdkům, vyleze nahoru, zamíří dalekohled ven)*

Hamm Podej mi psa.

Clov *(dívá se ven)* Buď zticha.

Hamm *(silněji)* Podej mi psa!

(Clov upustí dalekohled a chytne se oběma rukama za hlavu. Chvilka. Hbitě sleze ze schůdků, hledá psa, najde ho, sebere ho, vrhne se k Hammovi a praští ho psem přes hlavu)

Clov Tady máš svého psa!

(Pes spadne na zem. Chvilka)

Hamm On mě praštil.

Clov Štveš mě, mám vztek!

Hamm Když už mě musíš praštit, prašti mě palicí. *(Chvilka)* Nebo hákem, hele, prašti mě hákem. Ale ne psem. Hákem. Nabo palicí.

(Clov zvedne psa a dá ho Hammovi, který si ho vezme do náruče)

Clov *(snažně prosí)* Přestaňme už hrát!

Hamm Nikdy! *(Chvilka)* Polož mě do rakve.

Clov Rakve už nejsou.

Hamm Tak ať to skončí!

(Clov jde ke schůdkům)

(prudce) A ať to vylítne do povětří!

(Clov vyleze na schůdky, zarazí se, sleze a hledá dalekohled. Sebere ho, znovu vyleze na schůdky a přiloží si dalekohled k očím)

Na přemíru temnoty! A co já? Měl se mnou někdo někdy útrpnost?

Clov *(spustí dalekohled z očí a otáčí se k Hammovi)* Copak? *(Chvilka)* To platí na mne, co povídáš?

Hamm *(nazlobeně)* To si říkám jen mimoděk, vole! Je to poprvé, kdy slyšíš něco vyřčeného po straně? *(Chvilka)* Načínám svou poslední samomluvu.

Clov Varuju tě. Prohlédnu si ten hnus, protože to nařídil. Je to opravdu naposled. *(Zamíří dalekohled ven)* Tak se na to podívejme... *(zaměřuje do stran)*... Nic... nic... dobrá... v pořádku... nic... perfekt - *(Cukne sebou, sundá dalekohled, prohlíží ho, opět nasadí k očím. Chvilka)* Ajajajaj!

Hamm Už zase komplikace!

(Clov sleze ze schůdků)

Jen když se to nerozparádí!

Clov *(vyděšeně)* Něco jako klučina.

Hamm *(jízlivě)* Klučina, podívejme!

Clov Jdu na něj. *(Sleze ze schůdků, zahodí dalekohled, zamíří ke dveřím, zastaví se)*
Vezmu si hák. *(Hledá hák, popadne ho, jde ke dveřím)*

Hamm Nestojí to za to.

(Clov se zastaví)

Clov To nestojí za to? Potenciální ploditel?

Hamm Jestli existuje, přijde sem nebo tam umře. A jestli neexistuje, nestojí to za to.

(Chvilka)

Clov Ty mě nevěříš? Myslíš, že si vymýšlím?

(Chvilka)

Hamm Je konec, Clove, skončili jsme. Už tě nepotřebuju.

(Chvilka)

Clov To se zrovna hodí. *(Jde ke dveřím)*

Hamm Nech mi tady ten hák.

(Clov mu podá hák, pohlédne na budík)

Clov Jdu od tebe.

(Chvilka)

Hamm Řekni něco ještě než odejdeš.

Clov Není co říct.

Hamm Jen pár slov... o nichž bych mohl přemítat... ve svém srdci.

Clov Ve tvém srdci!

Hamm Ano. *(Chvilka. Hlasitě)* Ano! *(Chvilka)* S tím zbytkem na konec, se stíny, s mručením, se vším zlem na ukončení. *(Chvilka)* Clov... *(Chvilka)* On ke mně nikdy nemluvil. Až potom, ke konci, před odchodem, aniž jsem ho o něco žádal, promluvil ke mně. Řekl mi...

Clov *(sklíčeně)* Ach...!

Hamm Jenom něco... z tvého srdce.

Clov Z mého srdce!

Hamm Pár slov... z tvého srdce.

Clov *(se strnulým pohledem, bezbarvým hlasem)* Bylo mi řečeno, vždyť to je ono, láska, ale ano, opravdu, věř mi, vidíš sám, že je to snadné. Bylo mi řečeno, Vždyť to je právě přátelství, ale ano, vskutku, ujišťuji tě, není třeba abys hledal dál. Bylo mi řečeno, Je to tady, zůstaň stát, zvedni hlavu a pohleď na tu nádheru. Na ten řád! Bylo mi řečeno, No tak, nejsi přece nějaké zvíře, pomysli na tyhle věci a uvidíš, jak ti bude všechno jasné. A jednoduché! Bylo mi řečeno, S jakými vědomostmi jsou všichni tito smrtelně ranění ošetřováni. *(Chvilka)* Říkám si - někdy, Clov, musíš dokázat ještě lépe trpět, chceš-li, aby se unavila ta potřeba tě trestat - jednoho dne. Říkám si někdy, Clov, je třeba, abys byl tady na lepší způsob, chceš-li, aby ti byla dána možnost odejít - jednoho dne. Cítím se však příliš starý a příliš daleko, abych si mohl vypěstovat nové návyky. Dobrá, nikdy to tedy neskončí, nikdy tedy neodejdu. *(Chvilka)* Potom jednoho dne to náhle končí, mění se to, nic nechápu, umírá to nebo jsem to já, to taky nechápu. Ptám se na to slov, která zbývají - spánek, probuzení, večer, ráno. Nedokážou říct nic. *(Chvilka)* Otvírám dveře chýše a odcházím. Jsem tak shrbený, že vidím jen svá chodidla, když otevřu oči, a trochu zčernalého prachu mezi nohama. Říkám si, že země vyhasla, ačkoliv jsem ji nikdy neviděl žhnoucí. *(Chvilka)* To je samo sebou. *(Chvilka)* Až padnu, budu plakat štěstím.

(Chvilka. Jde ke dveřím)

Hamm Clov!

(Clov zůstane stát, ale neotočí se. Chvilka)

Nic.

(Clov odchází)

Clov!

(Clov zůstane stát, aniž by se otočil)

Clov To je to, čemu říkáme uhnat si odstoupení.

Hamm Propouštím tě, Clov.

Clov *(otočí se, živě)* Tak pardon, to já propouštím tebe.

Hamm Propouštíme se jeden druhého.

(Chvilka. Clov jde ke dveřím)

Ještě něco.

(Clov se zastaví)

Poslední láaskavost.

(Clov odejde)

Schovej mě pod prostěradlo. *(Dlouhá chvíle)* Ne? Dobrá. *(Chvilka)* Je řada na mně. *(Chvilka)* Hrát. *(Chvilka. Unaveně)* Starý závěr prohrané partie, končit s prohráváním. *(Chvilka. Živěji)* Pohleďme. *(Chvilka)* Ach ano!

(Pokouší se pohnout křeslem vzpíráním se o hák. Mezitím vejde Clov. Na hlavě slamák, na sobě tvídový převlečník, přes ruku nepromokavý plášť, v ruce deštník, kufr. S netečným výrazem upřeně hledí na Hamma. Nehnutě stojí u dveří až do konce. Hamm vzdá snahu s hákem)

Dobrá. *(Chvilka)* Zahodit. *(Odhodí hák, chce odhodit i psa, rozmyslí si to)* Jen se moc neukvapovat. *(Chvilka)* A dál? *(Chvilka)* Smeknout. *(Nadzvedne čepičku)* Mír našim... zadnicím. *(Chvilka)* A nasadit. *(Nasadí si čepičku)* Stav nerozhodný. *(Chvilka. Sundá si brýle)* Vyčistit. *(Vyndá kapesník a otře brýle, aniž by ho rozložil)* A zastrčit. *(Zastrčí kapesník, nasadí si brýle)* Už to bude. Ještě pár takových blbostí a volám. *(Chvilka)* Což trochu poezie. Přivolávals - *(Chvilka. Opraví se)* Domáhal ses večera; tak přichází - *(Chvilka. Opraví se)* S n á š í se; hle, je tady. *(Recituje znovu, velice zpěvně)* Domáhal ses večera; snáší se: hle, je tady. *(Chvilka)* Hezké, co? A dál? *(Chvilka)* Okamžiky rovné nule, pořád rovné nule, které se však přesto počítají, až najednou součet je tady a příběh se uzavírá. *(Chvilka. Vypravěčským tónem)* Zda by mohl mít u sebe svého maličkého... *(Chvilka)* To byl okamžik, na který jsem čekal. *(Chvilka)* Vy ho nechcete opustit? Chcete aby rostl, zatímco vy se scvrkáváte? *(Chvilka)* Aby vám zpříjemnil vašich sto tisíc posledních čtvrthodinek? *(Chvilka)* Jemu to zatím nedochází, zná jenom hlad, zimu a smrt nakonec. Jenže vy! Vy musíte vědět, co to je země, nyní. *(Chvilka)* Postavil jsem mu všechnu jeho odpovědnost před oči! *(Chvilka. Normálním tónem)* Nuže, to bychom měli, sem až jsem dospěl, to stačí. *(Zvedne píšťalku k ústům, váhá, pustí ji. Chvilka)* Ano, na mou duši! *(Zapíská. Chvilka. Zapíská silněji. Chvilka)* Dobrá. *(Chvilka)* Otče! *(Chvilka. Silněji)* Otče! *(Chvilka)* Dobrá. *(Chvilka)* Už tam budem. *(Chvilka)* A na závěr? *(Chvilka)* Odhodit. *(Odhodí psa. Utrhne píšťalku)* Tady máte! *(Odhodí píšťalku před sebe. Chvilka. Zavětrí. Tiše)* Clov! *(Chvilka)* Clov! *(Chvilka)* Ne? Dobrá. *(Vyndá kapesník)* Ježto se to hraje takhle... *(rozkládá kapesník)*... hrejme to takhle... *(rozkládá dál)*... a už o tom nemluvm... *(rozložil kapesník úplně)*... už nemluvm. *(Drží kapesník v natažených rukou před sebou)* Stará tkanino! Tebe - tebe si ponechám. *(Přiloží si kapesník k obličej. Přikryje si jím obličej, svěsí ruce na opěradla křesla, zůstane bez hnutí)*

K O N E C